

Entre l'espasa i el fusell

Constantment assetjat per l'exèrcit i per les forces d'oposició laiques, l'executiu de Necmettin Erbakan, el primer govern islamista de la història contemporània de Turquia, sembla tenir els dies comptats.

Des que el Partit del Benestar (Refah), islamista, accedí al govern, l'agost de l'any passat, la vida política turca s'ha caracteritzat per una successió de mesures islamitzadores impulsades pel primer ministre Necmettin Erbakan i les advertències corresponents de les forces armades. L'exèrcit turc, pro-occidental, s'atorga el dret de vetllar pel compliment dels principis laics que fonamenten la república creada per Mustafà Kemal Atatürk el 1923. Quan els governants esdevenen una amenaça per al llegat d'Atatürk, les forces armades es revolten com es va veure en els cops d'estat del 1960, 1971 i 1980. De moment, prefereixen la persuasió i la pressió a la intervenció militar directa. Però, als militars, els costarà de desempallegar-se d'Erbakan, un gat vell de la política turca que ha sofert la repressió de l'exèrcit unes quantes vegades durant la seva llarga carrera política i que ha après a no deixar-se provocar.

Islamització creixent. El Refah guanyà les eleccions legislatives del desembre del 1995 però, amb un 21% del vot, no té un suport popular suficientment ampli per a portar a terme la islamització de Turquia. En un primer moment Erbakan hagué de renunciar a formar govern pel boicot dels partits laics. Això no obstant, l'esfondrament de la coalició entre els partits conservadors, Justa Via (DYP) i Mare Pa-

ARXIU / EFE

Necmettin Erbakan, primer ministre turc. No ha complert les promeses més radicals, però ha impulsat un procés d'islamització de la societat.

tria (ANAP) per enemistats dels seus líders obrí les portes del poder als islamistes. Erbakan obtingué el suport del DYP de Tansu Çiller i es convertia, l'agost de l'any passat, en el primer cap de govern islamista de la Turquia contemporània. Si bé Erbakan no ha complert les promeses més radicals de la seva campanya electoral, com la retirada de l'OTAN o la suspensió de la Unió Duanera amb la Unió Europea, sí que ha impulsat un procés d'islamització de la societat turca. A la televisió pública, hi han aparegut programes de propaganda islàmica procedents de l'Iran, alhora que el Refah s'ha afanyat a col·locar partidaris seus dintre l'administració. En un intent de minar els pilars legals de la Turquia laica, el govern volia eliminar la llei que prohibeix a funcionàries i universitàries de portar el vel.

El viatge d'Erbakan a l'Iran, fet també l'agost del 1996, generà una allau de crítiques de l'oposició perquè hi signà un contracte de subministrament de gas natural iranià fins l'any 2019 per un valor total de 23.000 milions de dòlars.

La tensió s'aguditzà dramàticament el 31 de gener a conseqüència d'un acte polític celebrat a Sincan, un suburbi d'Ankarà de 200.000 habitants. El batlle islamista de Sincan organitzà un homenatge als moviments radicals palestins Hamas i Hezbol·lah durant el qual l'ambaixador iranià va augurar el càstig diví per als qui col·laboren amb Israel. L'ambaixador iranià no solament es referia als Estats Units, sinó també a l'exèrcit turc, que té un acord de cooperació militar amb Israel. El comandament militar turc respongué amb contundència al desafiament dels islamistes: féu destituir el batlle islamista i ordenà el desplegament de tancs i vehicles blindats als carrers de Sincan durant unes hores.

El MGK, veritable òrgan de poder. D'ençà de la crisi de Sincan, el Consell de Seguretat Na-

Islamistes contra laïcistes: un conflicte inacabat

Una gran part de la història contemporània de Turquia ha estat marcada pels intents de les elits pro-europees governants de mantenir els ideals republicans, laics i liberals d'Atatürk contra l'oposició d'una població musulmana pobre. Els pagesos de les regions més endarrerides del país, l'altiplà d'Anatòlia i el sud-est, mai no han acabat d'acceptar la doctrina laica d'Atatürk. A final dels anys 50 donaren suport al govern dictatorial del president Menderes, que volia donar un caire més islàmic a la societat turca. L'exèrcit enderrocà Menderes el 1960 i després l'executà i avui, trenta-set anys després, el seu fill és un dels diputats del Refah que aconsella prudència al primer ministre Erbakan.

Però Erbakan es deu pensar que ja ha cedit prou durant la seva carrera política. Quan el primer ministre d'aleshores, Süleyman Demirel, el féu acomiadar de president de la Cambra de Comerç, el 1969, Erbakan fundà un partit d'orientació islamista, dissolt arran del cop d'estat del 1971 que obligà Erbakan a exiliar-se a Suïssa. La llarga marxa d'Erbakan cap al poder fou novament interrompuda pel *putsch* militar del 1980, que prohibí el seu segon partit islamista.

Plantant les llavors de l'islamisme. Paradoxalment, els militars que prengueren el poder el 1980, en el seu desig d'esclafar els moviments radicals d'esquerres, afavoriren el desenvolupament de l'islamisme moderat com a contrapès. Des del poder finançaren la creació d'organitzacions musulmanes, d'escoles coràniques i la construcció de mesquites. Els governs militars entre 1980 i 1983 plantaren, doncs, les llavors del ressorgiment de l'islamisme polític. Sota els governs del primer ministre Turgut Özal, Turquia experimentà un període de creixement econòmic considerable. Özal liberalitzà l'economia eliminant traves comercials i afavorint la inversió estrangera. Turquia féu un salt endavant extraordinari, però l'expansió

dels anys 80 també agreujà les desigualtats socials i territorials. La població rural d'Anatòlia i del sud-est emigrà en massa a les grans ciutats (Istanbul, Ankarà) per cercar-hi feina, però malauradament no trobà pisos o serveis públics dignes a les barriades marginals on s'instal·là. Així, doncs, aquest proletariat profundament musulmà i no europeïtzat oferí un cultiu excel·lent per al creixement dels islamistes.

Els activistes del Refah no deixaren escapar l'oportunitat i crearen organitzacions culturals, educatives i de caritat per ajudar els més necessitats. Les escoles coràniques, per exemple, oferiren a molts joves la possibilitat de continuar estudiant un cop acabada l'escolarització obligatòria pública. No cal dir que la influència de les escoles coràniques explica l'exigència recent dels militars al govern d'Erbakan d'ampliar vuit anys més el període d'educació obligatòria.

La tasca social i cultural duta a terme pel Refah ha contribuït decisivament a donar-li popularitat, com demostraren les eleccions municipals del 1994, quan els islamistes guanyaren a Istanbul, Ankarà i a 398 municipis més. La bona imatge dels islamistes contrastava llavors amb la pèrdua de credibilitat dels partits laics tradicionals, involucrats en afers de corrupció.

Ara bé, l'acció de govern del Refah, si bé obstaculitzada per l'exèrcit, no ha estat tan eficaç com la seva gestió municipal. Fins i tot partidaris del Refah critiquen la manca de voluntat d'Erbakan d'aclarir els escàndols de corrupció i la seva actitud provocadora en qüestions intrascendents per al país. Turquia necessita una política econòmica que redueixi una inflació exorbitada i els tipus d'interès. A més, fretura una negociació política amb els líders moderats kurds per posar fi a un conflicte militar que dura des del 1983 i que impedeix el desenvolupament d'una regió rica en recursos naturals com és el sud-est. En cap d'aquests dos fronts no han demostrat més encert ni voluntat els islamistes que els partits laics. **A. M.**

L'expansió econòmica dels anys 80 agreujà les desigualtats socials i territorials. A les grans ciutats va arribar una gran quantitat d'emigrants de les zones rurals que, instal·lats en els barris marginals, foren un brou de cultiu excel·lent per al creixement de l'islamisme.

ARXIU / M. FRANCES

cional (MGK segons les sigles turques) s'ha convertit en un veritable tribunal que jutja la conveniència de les accions del govern Erdogan i dicta mesures correctores en cas de desacord. Les

reunions d'aquest òrgan, integrat pel president Demirel, el primer ministre i cinc generals, han esdevingut veritables proves de foc per al govern islamista. Quan el MGK exigeix la fi de la propa-

ganda als mitjans de comunicació i el desarmament de grups paramilitars islamistes, Erdogan accedeix a les demandes però després no les aplica. Ben a l'altre, el primer ministre atia la ira de l'oposició amb un pelegrinatge a la Meca que en què capta recursos dels xerics saudites per a la causa islamista.

Erdogan sap que té dues bones cartes i les juga a fons. La primera és l'aparent reticència de l'exèrcit a recórrer a la força, una opció que acabaria d'enterrar les perspectives d'integració europea de Turquia. La segona s'anomena Tansu Çiller. En efecte, la líder del DYP necessita el suport del Refah per obstruir una investigació parlamentària sobre la seva possible vinculació en una xarxa de tràfic de drogues i d'armes amb protecció política, policíaca i de grups paramilitars de l'extrema dreta. Dos diputats del DYP ja han estat inculpats en relació a l'afer, però el Refah ha impedit l'aixecament de la immunitat parlamentària dels seus socis de coalició.

Així i tot augmenta el nombre de veus crítiques al si del DYP que exigeixen la fi de la coalició: la dimissió recent de dos ministres del partit de Çiller n'és una bona prova. Per la seva banda, Erdogan també es troba sotmès a la pressió dels qui es neguen a acceptar les ordres dels militars.

L'auge de l'islamisme radical a Turquia els anys 90 es pot atribuir a dues causes fonamentals: als greus desequilibris socials i territorials generats pel període de modernització i de creixement de l'economia turca durant els anys 80 i a la pèrdua de credibilitat d'uns partits laics enfonsats fins a la nou del coll en escàndols de corrupció.

Segui quin sigui el desenllaç de la pugna actual entre el govern d'Erdogan i l'oposició, les elits polítiques pro-occidentals i liberals hauran d'encarar-se amb els veritables reptes de la societat turca, si aspiren a aturar el fenomen islamista.

Alexandre Muns

fundació
BANCAIXA

**Del 5 al 11
de maig.**

AGENDA

8 Dijous

Taula Redona

"Solidaridad y Juventud".

Centre Valencià del Voluntariat. Carrer Fuencaliente, 1. València.

Sala d'Actes de 19'30 a 21 hores.

Càtedra Unesco-Bancaixa

"Ecología política: perspectivas teóricas contemporáneas".

Eduardo Bedoya.

Inscripció prèvia, tel.: (96) 386 41 07. Dies: 8, 15, 22 i 29.

Sala Pinazo a les 18 hores.

8 Dijous i 9 Divendres

Càtedra Unesco-Bancaixa

"Formación del Sistema Económico Mundial y Proceso de Mundialización".

José M. Vidal Villa.

Inscripció prèvia, tel.: (96) 386 41 07

Sala Vicente a les 16 hores.

Exposicions

"Juguetes del pasado antes del plástico".

Oficina Glorieta de Bancaixa. Carrer General Tovar, 3.

Fins al 9 de maig.

"Arte de la seda en la Valencia del siglo XVIII".

Sala d'Exposicions.

Fins al 8 de juny.

CENTRE CULTURAL

Plaça de Tetuan, 23. Tel. 387 88 64. València